

Yönetim Bilişim Sistemleri Disiplininin Türkiye'deki Mevcut Durumu Üzerine Bir İnceleme

An Investigation on the Current Situation of Management Information Systems Discipline in Turkey

Serdar YARLIKAŞ

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, yönetim bilişim sistemleri anabilim dalında ve yönetim bilişim sistemleri bilim dalında, Türkiye'deki üniversitelerde yürütülen tezlerin değerlendirmesini yaparak, yönetim bilişim sistemleri alanının gelişimini incelemektir. Çalışma, öncelikle, tezlerin yıllara, konulara göre dağılımı, tezlerin kullanılan araştırma yöntemlerine göre dağılımını belirleme amacını taşır. Çalışmanın diğer bir amacı ise, tezlerde yönetim bilişim sistemleri ile ilişkili hangi disiplinlerin daha çok kullanıldığını belirlemektir. Bütün bunlara ek olarak, çalışma sonucunda, yazılmış olan tezlerle yönetim bilişim sistemleri lisansüstü programlarında verilen derslerin uyumluluk derecesi tespit edilmiştir. Araştırmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem ile tezlerin her biri çalışmanın amacı doğrultusunda oluşturulan 10 soruluk bir 'tez değerlendirme soru seti' ile değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda, alanın mevcut durumu belirlenmiştir. Alan ile ilgili doktora tezlerinin az sayıda olduğu görülmektedir. Tezlerde en fazla nitel ve nicel tekniklerin bir arada kullanılması, yönetim bilişim sistemlerine ilişkin tezlerde disiplinlerarası yaklaşımların benimsendiğini göstermektedir. Tezlerde, araştırma metodu olarak en çok literatür analizi ile "survey" tekniğinin kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca, istatistiksel teknikler de tezlerde yüksek oranda kullanılmaktadır. Bu çalışma ile incelenen tezlerin, yönetim bilişim sistemlerinin ilişkili olduğu disiplinlerden daha çok yönetim bilimi, bilgisayar bilimleri ve istatistik disiplinleri ile ilgili olduğu sonucuna varılmaktadır. Çalışmanın sonuçları toplu olarak değerlendirildiğinde, yönetim bilişim sistemleri disiplininin 2000'li yılların başına nazaran önemli düzeyde gelişim gösterdiği görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Disiplinlerarası yaklaşım, İçerik analizi, Tez değerlendirme soru seti, Yönetim bilişim sistemleri

ABSTRACT

The purpose of this research is to investigate the development of management information systems field by evaluating the theses conducted at universities in Turkey in the departments of management information systems and science of management information systems. First, this study aims to determine the distribution of the theses in terms of years, subjects and the research methods used. Another purpose of this study was to determine which of the related disciplines of management information systems are used most in the theses. In addition, as a result of the study, the compatibility degree between the theses written and the courses taught in the graduate programs of management information systems were determined. In this research, content analysis method is used. Through this method, each of the theses was evaluated with a 10-question 'thesis evaluation question set' constructed towards the purpose of the study. Through this evaluation, the current situation of the field was determined. It was observed that the number of doctoral theses associated with the field was less. Using the combination of qualitative and quantitative techniques most in the theses denoted that the interdisciplinary approaches were adopted in the theses associated with management information systems. It was observed that the literature analysis and survey techniques were the most studied research methods in the theses. Besides, statistical techniques were used highly in the theses. As a result of this study, it was concluded that out of the associated disciplines of management information systems, management science, computer science and statistics disciplines were more associated with the investigated theses. When the study results were evaluated as a whole, it was seen that significant progress was made in the discipline of management information systems compared to the early 2000s.

Keywords: Interdisciplinary approach, Content analysis, Thesis evaluation question set, Management information systems

Serdar YARLIKAŞ (✉)

Kocaeli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Kocaeli, Türkiye

Kocaeli University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Business Administration, Kocaeli, Turkey

serdar.yarlikas@kocaeli.edu.tr

Geliş Tarihi/Received : 27. 01. 2015

Kabul Tarihi/Accepted : 21. 03. 2015

GİRİŞ

Yönetim bilişim sistemleri bilgisayar bilimleri, yönetim bilimi ve yöneylem araştırması disiplinlerini, uygulamaya yönelik bir çerçevede gerçek hayatta meydana gelen problemlere yönelik çözümler geliştirmek ve bilişim teknolojileri kaynaklarını en uygun biçimde yönetebilmek için birleştiren çok disiplinli bir alandır. Bu alan ayrıca, bilişim teknolojilerinin kullanımı, etkileri, gelişimi gibi sosyoloji, ekonomi ve psikoloji alanındaki konularla da ilgilidir. Yönetim bilişim sistemleri alanındaki konularda yapılan çalışmalarda, özellikle son yıllarda istatistiksel tekniklerin kullanımı gözlemlendiğinden dolayı, alanın istatistik disiplini ile de ilişkili olduğu söylenebilir (Laudon & Laudon, 2006).

Türkiye’de yönetim bilişim sistemlerinin genel durumu ile ilgili ortaya konan en önemli çalışmalardan birisi, Benschir (2002) tarafından yürütülen çalışmadır; bu çalışmada bilişim sistemleri disiplini ve yönetim bilişim sistemleri literatürü öncelikle ele alınmış, daha sonra Türkiye’de iktisadi ve idari bilimler fakültelerinde verilen bilişim eğitimleri, bilişim konusunda üretilen tezler, kitaplar, makaleler ve süreli yayınlar üzerinde incelemeler yapılarak yönetim bilişim sistemleri disiplini hakkında genel kanılar ortaya konmuştur. Ancak, belirli anahtar kelimeler ile bilişim konulu tez, makale ve kitaplara ulaşarak sadece onların sınıflandırılmalarını içermesi, bu çalışmanın en önemli sınırlamalarından biridir; yönetim bilişim sistemleri bir konu olarak irdelenmekle beraber, çalışmanın yapıldığı dönem itibarıyla henüz bir yönetim bilişim sistemleri ana bilim dalı olmaması ve yürütülen herhangi bir tez çalışmasının da sonuçlanmamasından dolayı, temelde bilgisayar mühendisliği bölümünün içerisinde yapılan bilişim sistemleri ile ilgili tezler ortaya konmuştur. Türkiye’de bilişim sistemleri bilim dalında, ilk olarak 2002 yılında sadece iki tez tamamlanmıştır. Yönetim bilişim sistemlerinin tezlerin içerisinde bir konu olarak inceleyen çalışma, bu konu ile ilgili tezlerin çoğunlukla yüksek lisans düzeyinde olduğunu göstermektedir. Chapman ve Brothers (2006) tarafından yapılan çalışmada, yönetim bilişim sistemleri dergilerinin veri tabanları ve araştırmacılar tarafından referans verilen dergi makalelerinin kapsamı incelenmiştir. 12 temel bilimsel veri tabanı ele alınarak hangi veri tabanlarının yönetim bilişim sistemleri dergilerini en iyi şekilde kapsadığı ve hangi veri tabanlarının bu alandaki araştırmacılar tarafından referans olarak verilen dergi makalelerini kapsadığı soruları cevaplandırılmaya çalışılmıştır. Karanja ve Zaveri (2013) tarafından yapılan çalışmada ise, 1990-2010 yılları arasında yönetim bilişim sistemleri alanındaki dokuz temel dergide “survey” metodu kullanılarak oluşturulan yönetim bilişim sistemleri ile ilgili 749 makalenin içerik analizi yapılmıştır. Özellikle “survey” odaklı yönetim bilişim sistemleri çalışmalarının, bu belirtilen 21 yılda dokuz temel dergideki yıllara göre dağılımı, verilerin hangi birimlerden toplandığı, hangi istatistiksel yöntemlerin kullanıldığı ve hangi istatistiksel yazılımların hangi sıklıkta kullanıldığı gibi bazı noktalar ele alınmıştır. Özellikle bu çalışma sonucunda 2002 yılı ve sonrasında yönetim bilişim sistemleri alanında yazılmış “survey” tekniğini benimsemiş makalelerin yüzdesel olarak büyük bir artış gösterdiği, “survey” tekniği kullanılan makalelerin en çok 2006 yılında yazıldığı sonucuna varılmıştır. Palvia, Pinjani & Sibley (2007) tarafından yapılan çalışmada, en önemli akademik dergilerden

biri olarak kabul edilen Bilişim ve Yönetim dergisinde 1992-2005 yılları arasında yayınlanan makaleler incelenmiş; yönetim bilişim sistemlerine ilişkin hangi konuların en çok incelendiği ve hangi araştırma metodlarının çalışmalarda en fazla kullanıldığı araştırılmıştır. Ayrıca, hangi üniversitelerin ve yazarların yönetim bilişim sistemleri makalesi üretme konusunda üretken oldukları incelenmiştir. Buna göre en çok kullanılan metod uzak ara ile “survey” tekniğidir. İçerik analizi, kütüphane araştırması ve nitel araştırma gibi yöntemler ise oldukça az kullanılmıştır. En çok incelenen üç konu ise bilişim sistemlerinin kullanımı, bilişim sistemlerinin yönetimi ve elektronik ticaret konularıdır. Palvia ve ark. (2004) tarafından yapılan çalışmada, 1993-2003 yılları arasında, yedi temel yönetim bilişim sistemleri dergisinde yayınlanan tüm araştırma makalelerinin konu alanları ve bu makalelerde kullanılan araştırma yöntemleri incelenmiştir. Bu çalışmada, yönetim bilişim sistemleri alanı kapsamına giren konular ve yönetim bilişim sistemleri alanında kullanılan araştırma metodları sınıflandırılmış ve dağılımları ortaya konmuştur. “Survey” tekniğinin en çok benimsenen yöntem olduğu ortaya konulurken, matematiksel model ve laboratuvar deneylerinin kullanımındaki artışın alanın gelişimine yönelik bir gösterge olduğu belirtilmektedir. Ayrıca, bilişim sistemleri kullanımı ve yönetimi konularının en çok benimsenen konular olduğu belirtilmiştir. Cocosila, Serenko & Turel (2011) ise, üç temel yönetim bilişim sistemleri konferansındaki 1974-2008 yılları arasındaki yayınları inceleyerek, en üretken yazarları bulma yoluna gitmiştir. Bu çalışma, birçok çalışma yönetim bilişim sistemleri alanı ile ilgili dergilerdeki makalelerin analizi yoluna giderken daha az incelenen yönetim bilişim sistemleri konferanslarındaki yayınların durumunu inceleyerek, dergilerde yer almayan bazı yönetim bilişim sistemleri konularının da ele alınması ile alana daha geniş bir perspektiften bakılmasına olanak tanımıştır. Bu çalışma, makale başına düşen yazar sayısının bu konferanslar bağlamında, 1974-1990 dönemi ile 2001-2008 dönemi karşılaştırıldığında, giderek arttığını ve tek yazarlı çalışmaların sayısının giderek azaldığını göstermektedir. Dolayısıyla, ortak işbirliği ile yazılan çalışmaların artışı ile yönetim bilişim sistemleri disiplininin akademik olgunluğa doğru ilerlediğini vurgulamaktadır. Temel olarak, yukarıda bahsedilen çalışmaların ortak noktası, hepsinin yönetim bilişim sistemleri alanının gelişimi üzerine incelemeler yapmalarıdır. Yönetim bilişim sistemleri alanında genelde yapılan çalışmalarda, araştırma konularının ve araştırma metodlarının dağılımının incelendiği görülmektedir. Bu incelemeler yapılırken, özellikle alan ile ilgili dergi makalelerine ilişkin analiz, inceleme ve değerlendirmelerin ön planda olduğu, konferans yayınlarının ise daha az sıklıkta incelendiği görülmektedir.

Yönetim bilişim sistemleri alanında yapılan tezlerin bu çerçevede incelenmesinin ise sadece yukarıda belirtilen Benschir (2002) çalışması ile sınırlı kaldığı görülmektedir. Ancak belirtilen çalışmada, bilişim alanındaki tezlerde yönetim bilişim sistemi konulu tezleri bulma yoluna gidilmiş olması ve yönetim bilişim sistemleri alanına ilişkin tezlerin ayrı bir akademik alan olarak incelenmemesi nedeniyle ayrı bir disiplin olan yönetim bilişim sistemleri akademik alanında yazılan tezlerin literatürde incelenmemiş olması bir eksiklik olarak görülmektedir.

Bu çalışmada, Türkiye’de yönetim bilişim sistemleri disiplininde yazılmış olan tezlerin dağılımı, değerlendirilmesi ve analizi yapılarak bu alanın gelişimi incelenmektedir.

YÖNTEM

Bu araştırmanın amacı, yönetim bilişim sistemleri disiplininde (ana bilim dalı ve/veya bilim dalı), Türkiye’deki üniversitelerde yürütülen tezlerin değerlendirmesini yaparak, yönetim bilişim sistemleri alanının gelişimini incelemektir. Bu bağlamda çalışma öncelikle tezlerin yıllara, konulara göre ve tezlerin kullanılan araştırma yöntemlerine ve araştırma yöntemlerinin niteliğine göre dağılımını belirleme amacını da taşımaktadır. Çalışmanın diğer bir amacı ise, tezlerde yönetim bilişim sistemleri ile ilişkili hangi disiplinlerin daha çok kullanıldığını belirlemektir. Bütün bunlara ek olarak çalışma sonucunda Türkiye’de yönetim bilişim sistemleri alanında yüksek lisans ve doktora eğitimi veren üniversiteleri ve bu programlarda verilen yüksek lisans ve doktora derslerini temel alarak, yazılmış olan tezlerle yönetim bilişim sistemleri lisansüstü programlarında verilen derslerin ne yönlü bir uyumluluk gösterdiği de tespit edilmiştir.

Çalışma, 10 Ekim 2014 ile 15 Aralık 2014 tarihleri arasında, Yükseköğretim Kurulu’nun web sitesinde bulunan Ulusal Tez Arşivi’ne erişilerek hazırlanmıştır. Araştırmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, metinlerin içeriğini toplama ve daha sonra bu metinleri sistematik bir şekilde analiz ederek, ulaşılan bilgiler doğrultusunda çıkarımlar ve değerlendirmeler yapılmasına olanak tanıyan bir araştırma yöntemidir. (Macnamara, 2005; Palvia et al., 2004; Neuman, 2006). Bu çalışmada, Yükseköğretim Kurulu’na ait Ulusal Tez Merkezi’nin web sitesinde (<http://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>), detaylı tarama bölümüne erişilerek ilgili tezlere ulaşılmıştır. Bu erişim sonucunda incelenmesi gereken tez sayısının 125 olduğu tespit edildi. İnceleme yaparken ağırlık, incelenecek 125 tezdten tam metinlerine ulaşım izni olan 112 teze verilmiştir. Kalan 13 tez adı, türü, konusu, özet, anahtar kelimeler, yazım yılı, bilgilerinden yararlanılarak analizin belli aşamalarına katılmıştır. İncelenen tezlerle ilgili 10 soruluk bir soru formu oluşturularak, tezlerin gruplandırılması sağlanmıştır. İlgili soru setinin ilk yedi sorusu tüm 125 tez için cevaplanmıştır, son üç sorusu ise tam metinleri erişime açık olan 112 tez için cevaplanmıştır. Çünkü son üç soruyu cevaplamak için, tezin sadece özeti ve başlığı bilgilerinin yeterli olmadığı görülmüştür. Bu soruların cevaplarına ulaşmak için, tezlerin giriş, sonuç ve araştırma metodu bölümleri de okunmuştur. Cevaplandırılmaya çalışılan bu sorular Tablo 1’de belirtilmektedir.

Bir tez için yukarıdaki soruları cevaplama süresi uzun olan tezlerde yaklaşık 45 dakika kadar sürerken, kısa tezlerde bu süre yaklaşık 35 dakikaya kadar düşmüştür. Tam metnine erişim izni verilmeyen tezlerde, sadece ilk yedi soru cevaplandığı için ve sadece tezin özeti okunduğundan, bu durumdaki 13 tezde ise soruları cevaplama süreci ortalama yedi ile 10 dakika arasında sürmüştür.

Bu soruları cevaplama süreci sonlandırıldıktan sonra, ilgili veriler SPSS 10.0 programına girilerek analizler yapılmış, bununla birlikte Microsoft Excel programı da kullanılarak ilgili tablolar ile grafikler oluşturulmuştur. Çalışmanın diğer bir temel amacı

Tablo 1: Tez Değerlendirme Soru Seti

Soru No	İlgili Soru
1	Tez no
2	Tez adı
3	Tezin orijinal dili
4	Tezin yılı
5	Tezin türü nedir? a) Yüksek lisans b) Doktora
6	Tezin yazıldığı üniversite
7	Tez yönetim bilişim sistemleri disiplini ile ilgili olan aşağıdaki hangi bilim dallarıyla ilişkilidir? a) Bilgisayar bilimleri b) Yöneylem araştırması c) Yönetim bilimi d) Psikoloji e) Sosyoloji f) Ekonomi g) İstatistik
8	Tezin araştırma yönteminin niteliği nedir? a) Kalitatif b) Kantitatif c) Kalitatif ve kantitatif
9	Tezde istatistiksel analiz teknikleri kullanılmış mıdır? a) Evet b) Hayır
10	Tezde yönetim bilişim sistemleri alanında kullanılan aşağıdaki araştırma yöntemlerinden hangileri kullanılmıştır? • Dayanaksız görüş/Yorum • Çerçeve ve kavramsal model • Kütüphane araştırması • Literatür analizi • Durum çalışması • “Survey” tekniği • Alan çalışması • Alan deneyi • Laboratuvar deneyi • Matematiksel model • Nitel araştırma • Görüşme • İkincil veri • İçerik analizi

olan, yazılmış olan tezler ile yönetim bilişim sistemleri lisansüstü programlarında verilen derslerin ne yönlü bir uyumluluk gösterdiği sorusunun cevaplanabilmesi için ise aşağıdaki adımlar izlenmiştir:

Adım 1: Türkiye’de 2014-2015 yılı itibarıyla lisans eğitimi vermekte olan üniversiteler, Yükseköğretim Kurulu kararları doğrultusunda hazırlanan aşağıdaki web linkinde yer alan 2014 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS) Yükseköğretim

Programları ve Kontenjanları Kılavuzu incelenerek belirlendi (<http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2014/OSYS/Tercih/2014-OSYSKONTKILAVUZU14072014.pdf>).

Adım 2: Bu üniversitelerden hangilerinin, yüksek lisans ve doktora programını aktif olarak yürüttüğü ortaya kondu.

Adım 3: Adım 2’de tespit edilen üniversitelerden en az bir adet tez yazılmış olan üniversiteler tespit edilerek, hangi üniversitelerin yüksek lisans ve doktora derslerinin incelenmesi gerektiği belirlendi.

Adım 4: Adım 3’de belirlenen üniversitelerin yüksek lisans ve doktora dersleri, ilgili programların “web” sitelerine gidilerek, içerik açısından incelendi. Bu dersler, ders alanları ve ders konuları çerçevesinde sınıflandı ve ortak bir tabloda sunuldu.

Adım 5: Tez incelemelerinden elde edilen tez temel konu başlığı ile ilgili tez sayılarını ifade eden tablo ortaya kondu.

Adım 6: Son olarak ise, adım 5’deki tabloda ifade edilen temel konu başlığı ile ilgili tezlerin sayıları ve bu konularla ilgili okutulan ders sayısını ortaya koyan bir tablo oluşturuldu. Bu tabloda belirtilen sonuçlardan çıkarımlar yaparak, yazılan tezler ile verilen yüksek lisans ve doktora derslerinin ne yönlü bir uyumluluk gösterdiği sorusu da cevaplandırıldı.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Araştırma sonucunda ulaşılan toplam 125 adet tezin yıllara göre dağılımları Şekil 1’de gösterilmiştir. En çok tez yazılan yıllar, 25 er adet olmak üzere 2010 ve 2011 yıllarıdır. 2002, 2006 ve 2007 yıllarında sırasıyla iki, dört ve iki adet olmak üzere oldukça az sayıda tez yazılmıştır. Burada dikkat çekilmesi gereken bir noktada da, 2003-2005 yılları arasında hiç tez yazılmamış olmasıdır. 2008-2010 yılları arasında tez sayısında giderek artan bir yükseliş görülmektedir ve 2012 yılında yazılan tez sayısında büyük bir düşüş olmuştur; 2013 ve 2014 yıllarında tekrar tez sayısında artış görülmeye başlamıştır.

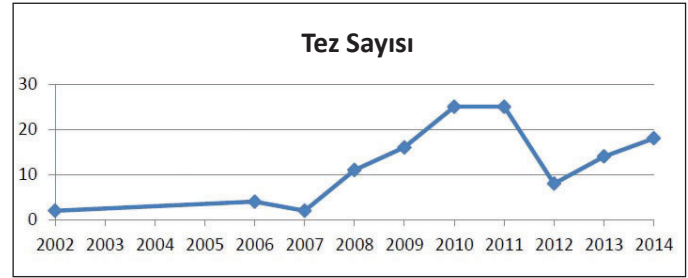
Araştırma sonucunda erişilen 125 tezin, tez türüne göre dağılımı ise Şekil 2’de belirtilmektedir. Yazılan toplam 125 tezin 124 tanesi yüksek lisans, 1 tanesi ise doktora tezidir. Aşıkarak bu çalışmada doktora tez sayısının yüksek lisans tez sayısına göre oldukça az sayıda olduğu sonucuna varılmıştır. Doktora tezi sayısının az olması halihazırda doktora eğitimi veren okulların henüz doktora mezunu vermemesi ve ilgili disiplinde doktora eğitiminin yüksek lisans ile eş zamanlı değil, daha geç açılmış olması ile ilişkilendirilebilir. İlk yüksek lisans programının 2003 yılında Boğaziçi Üniversitesi tarafından açıldığı dikkate alındığında, yüksek lisans programının daha uzun bir süreç geçirmesinden dolayı, yüksek lisans tez sayısının doktora tez sayısına göre daha çok olması doğaldır.

Alan olgunlaştıkça, doktora tez sayısında artış olacağı düşünülebilir. Bu sonuç, Bengsghir (2002) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları ile kısmen de olsa uyumluluk göstermektedir. Bengsghir (2002) yönetim bilişim sistemlerini tezlerde bir konu başlığı olarak incelemesine rağmen, bu konudaki tezlerin çoğunlukla yüksek lisans düzeyinde olduğunu belirtmiştir. Şu anda da, bu alanda yazılan tezlerin çoğunlukla yüksek lisans tezleri olduğu görülmektedir.

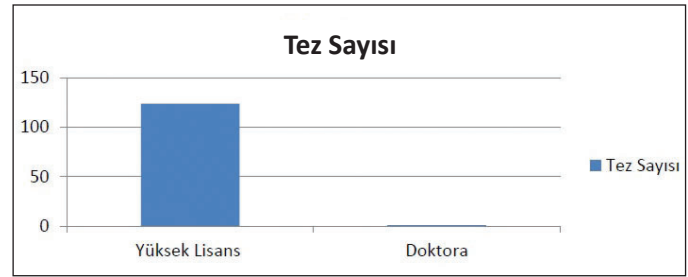
Yapılan araştırma sonucunda, yönetim bilişim sistemleri alanında yazılan toplam 125 tezin, üçü vakıf, ikisi devlet üniversitesi olmak üzere toplam beş üniversitede yapıldığı anlaşılmıştır. Tezlerin yazıldığı vakıf üniversiteleri, Haliç, Beykent ve Kadir Has Üniversiteleri iken tezlerin yazıldığı devlet üniversiteleri ise Boğaziçi ve Gazi Üniversiteleridir. Şekiller 3-7’de sırasıyla Boğaziçi, Gazi, Haliç, Beykent ve Kadir Has Üniversitelerindeki yazılan tezlerin yıllara göre dağılımı verilmektedir. Şekil 8’de ise ilgili üniversitelerde yazılan tezlerin, toplam yazılan tez sayısı içerisindeki yüzdeleri, grafik ile gösterilmiştir.

Boğaziçi Üniversitesinde, en çok tez 2011 yılında yazılmış (16 adet), en az tez ise 2007 yılında yazılmıştır (bir adet) (Şekil 3). 2009 yılından 2011 yılına kadar tez sayısında sürekli bir artış görülmektedir, 2012 yılında ise tez sayısında büyük bir düşüş olmuştur. Boğaziçi Üniversitesi’nde yüksek lisans programı 2003 yılında açılmıştır. Yüksek lisans eğitiminin azami süresinin üç yıl olduğu gerçeği düşünüldüğünde, bu programın ilk mezunlarını 2006 yılında vermiş olduğu, 2006 ve sonraki yıllarda da hiç kesintiye uğramadan mezun verdiği anlaşılmaktadır.

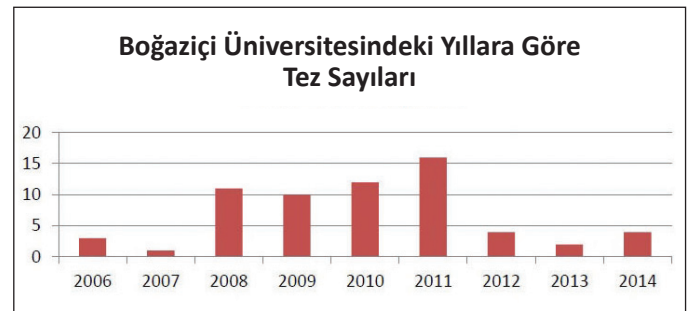
Gazi Üniversitesi’nde en çok tezin 2014 yılında (12 adet) yazıldığı, en az tezin ise 2012 yılında (bir adet) yazıldığı belirlenmiştir.

Şekil 1: Tezlerin yıllara göre dağılımı.

Şekil 2: Tezlerin türüne göre dağılımı.

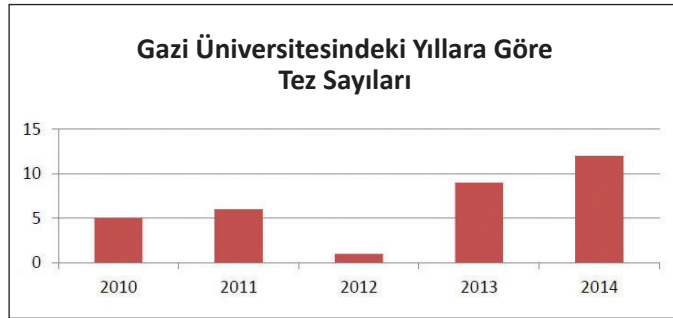

Şekil 3: Boğaziçi Üniversitesi’ndeki tezlerin yıllara göre dağılımı.

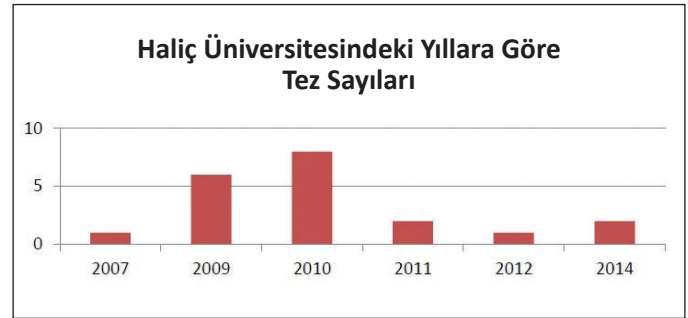
(Şekil 4). Gazi Üniversitesi'nde bu alanda yüksek lisans programı 2007 yılında açılmıştır. Bu program olasılıkla ilk mezunlarını 2010 yılında vermiş olup, 2010 ve sonraki yıllarda hiç kesintiye uğramadan mezun verdiği de anlaşılmaktadır.

Haliç Üniversitesi'nde en çok tez 2010 yılında (sekiz adet), en az tez ise 2007 ve 2012 yıllarında birer adet yazılmıştır (Şekil 5). Ayrıca, 2008 ve 2013 yıllarında Haliç Üniversitesi'nde, yönetim bilişim sistemleri alanında hiç tez yazılmadığı da tespit edilmiştir.

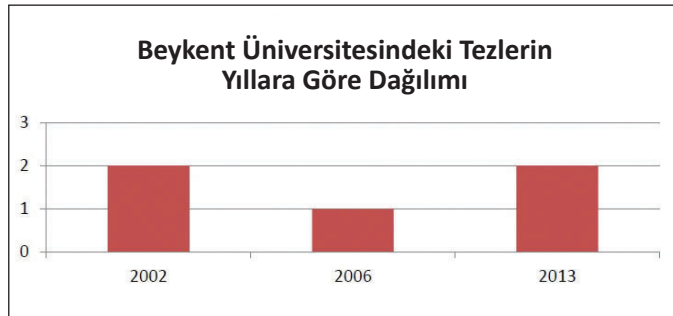
Beykent Üniversitesi'nde tezler sadece 2002, 2006 ve 2013 yıllarında yazılmıştır (Şekil 6). Diğer yıllarda tez yazılmaması ilgili dönemlerde programa öğrenci alınmamasıyla ilişkili olabilir. Bunda Beykent Üniversitesi'nde, yönetim bilişim sistemleri programının, işletme yönetimi ana bilim dalının altında bir bilim dalı olması ile ilişkisi olabilir. Dolayısıyla, bu programa her yıl öğrenci alınmaması olasıdır.

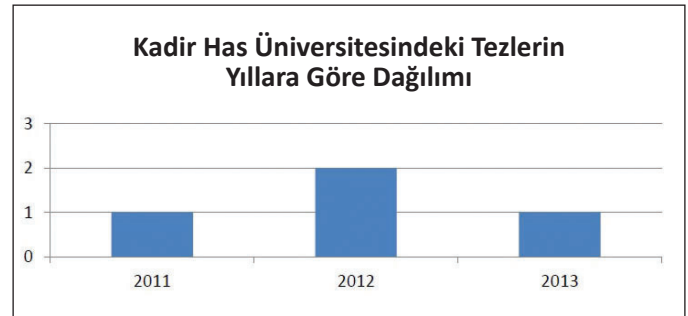
Şekil 4: Gazi Üniversitesi'ndeki tezlerin yıllara göre dağılımı.

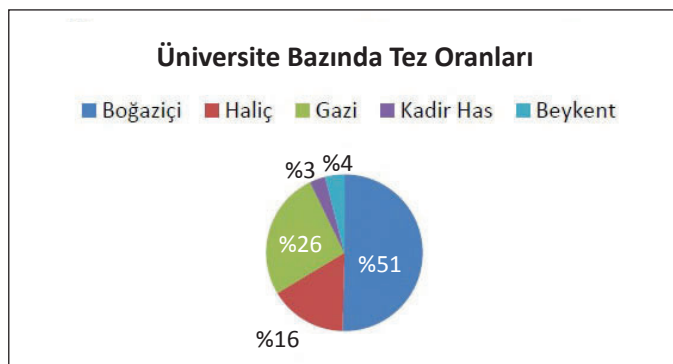
Şekil 5: Haliç Üniversitesi'ndeki tezlerin yıllara göre dağılımları.

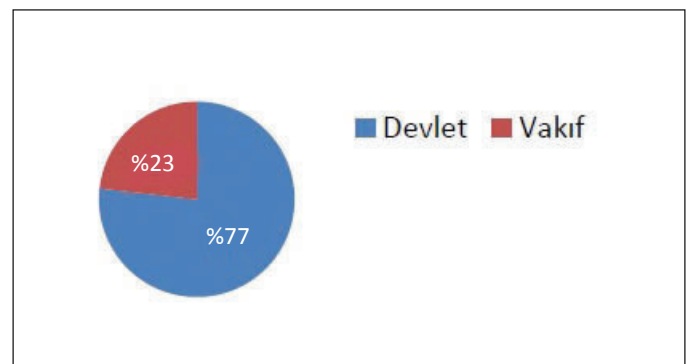
Şekil 6: Beykent Üniversitesi'ndeki tezlerin yıllara göre dağılımı.

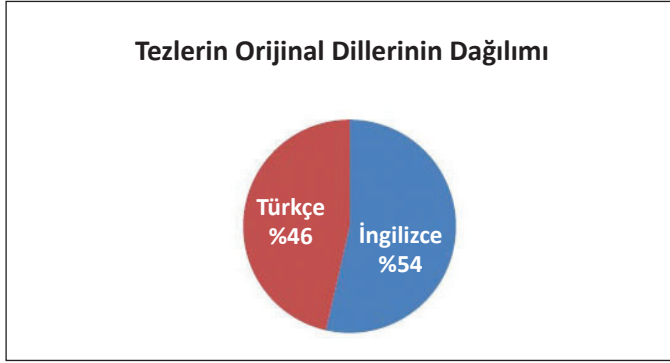
Şekil 7: Kadir Has Üniversitesi'ndeki tezlerin yıllara göre dağılımı.

Şekil 8: Üniversitelere göre yazılan tezlerin yüzdeleri.

Şekil 9: Üniversite türüne göre yazılan tezlerin yüzdeleri.

Şekil 10: Tezlerin orijinal dillerine göre dağılımı.

Yöntem bölümünde ifade edilen altı adımlı yöntemin uygulanması ile yazılan tezlerin, yönetim bilişim sistemleri lisansüstü programlarında verilen dersler ile ne yönlü bir uyumluluk gösterdiğini ve tezlerin müfredat ile ne derece ilişkili olduğunu belirten ilgili sonuçlar saptandı. 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılı itibariyle 'yönetim bilişim sistemi' lisans eğitimi vermekte olan üniversite sayısının 23 olduğu tespit edildi. Lisans eğitimi veren bu 23 üniversiteden, 14'ünde yüksek lisans ya da doktora programı olmadığı belirlendi. Kalan dokuz üniversiteden bir tanesinin yüksek lisans ve doktora programı açısından kuruluş aşamasında olduğu, üç tanesinin ise sadece tezsiz yüksek lisans programı olduğu tespit edildi. Sonuç olarak, 23 üniversite arasından sadece üç üniversitenin hem yüksek lisans hem doktora programı olduğu, iki üniversitenin ise sadece tezli yüksek lisans programı olmak üzere, toplam 5 üniversitede tezli yönetim bilişim sistemleri programı olduğu ve bu beş üniversitede yüksek lisans ve doktora programının aktif olarak yürütüldüğü tespit edildi. Bu üniversiteler, yukarıdaki analizlerde de belirtildiği üzere, Boğaziçi, Gazi, Kadir Has, Haliç ve Beykent Üniversiteleridir. Bu beş üniversitede de şu ana kadar yönetim bilişim sistemleri ana bilim dalında veya bilim dalında en az bir adet tez yazıldığı için, beşinin de derslerinin incelenmesi gerektiği tespit edildi. Bu inceleme yapılırken, iki önemli durum ile karşılaşıldı. Birincisi, Kadir Has Üniversitesi'nin doktora programının şu an kuruluş aşamasında olmasıyla ilişkilidir. İkinci durum ise, Beykent Üniversitesi'nin yönetim bilişim sistemleri tezli yüksek lisans programının, işletme yönetimi anabilim dalı programı altında eğitim yapan bir bilim dalı programı olmasından dolayı, yönetim bilişim sistemleri derslerinin ağırlığının bir hayli düşük olmasıdır. Bundan dolayı, *derslerin alanları, konuları ve ilgili ders sayısı* bilgilerini içeren ortak tablo oluştururken, Kadir Has Üniversitesi yönetim bilişim sistemleri doktora programı ve Beykent Üniversitesi yönetim bilişim sistemleri tezli yüksek lisans programındaki dersler dikkate alınmadı. Bütün bu inceleme ve koşullar toplu olarak değerlendirildikten sonra, yönetim bilişim sistemlerinde üç temel ders alanının olduğu tespit edildi. Bu alanlar, *yönetim, teknoloji, yönetim ve teknoloji* olarak ifade edildi. Tablo 2 bu alanları da dikkate alarak, ders alanlarına göre ders konuları ve ilgili ders sayılarını ifade etmektedir.

Tezlerin konulara göre dağılımı ise, daha önce de ifade edildiği gibi tez başlıkları incelenerek elde edildi. Toplam 22 temel konu başlığı olduğu tespit edildi. Bir tez birden çok konu ile ilgili

olabileceğinden, toplam incelenen tez sayısı 125 iken, toplam konu sayısı 175 olarak belirlendi. Bir tezin en fazla dört konuyla ilişkili olabileceği kısıtlaması kondu.

Tezlerin konulara göre dağılımı, Tablo 3'de ifade edilmektedir. En çok tez "*bilişim sistemlerinde karar verme*" konusunda, en az tez ise, "*işletme bilişim sistemleri, bilişsel uygulamalar, elektronik kayıt sistemleri, finansal yönetim ve modelleme*" konularında yazılmıştır (Tablo 3).

Daha sonraki aşamada ise tezler, tez konuları ve ilgili okutulan ders sayıları şeklinde ilişkilendirilmiştir. Bu durum ise, Tablo 4'de ifade edilmektedir. Sekiz tez konusu ile ilgili yüksek lisans ve doktora programında doğrudan okutulan ders yoktur. Bu tez konuları, *eğitimde bilişim, mobil bilişim, bilişim sistemlerinin değerlendirmesi, sinyal işleme ve iletişim uygulamaları, bilişsel uygulamalar, elektronik kayıt sistemleri, insan-bilgisayar etkileşimi ve medyada bilişim uygulamaları* konularındır.

Son olarak, Tablo 4'den yararlanarak ve de aynı tez konusuna giren tezlerin tekrarları ortadan kaldırılarak, tezlerin kaç tanesinin doğrudan okutulan derslerle ilişkili olduğu durumu tespit

Tablo 2: Yönetim Bilişim Sistemleri Ders Alanları

Ders Alanları	Ders Konuları	İlgili Ders Sayısı
Yönetim	Yöneylem araştırması	2
	Araştırma metotları	3
	İstatistik	3
	Pazarlama	6
	Bilgi teknolojileri ekonomisi	6
	Bilgi teknolojilerinde hizmet yönetimi	1
	Bilişim sistemleri denetimi	1
	Bilişim sistemleri, kurumlar, strateji ve yönetim	21
Teknoloji	Bilgisayar etiği	2
	Veri tabanları	5
	Bilgisayar ağları	3
	Sistem analizi ve tasarımı	5
	Veri madenciliği	5
	Benzetim (simülasyon)	2
	Yazılım geliştirme ve programlama	11
	Sosyal ağlar	1
Anlamsal web	1	
Yönetim ve Teknoloji	Karar destek sistemleri	7
	Bilgi yönetimi	3
	Bilgi güvenliği	1
	Elektronik işletme	3
	Proje yönetimi	4
İş süreci yönetimi	1	

edilmiştir. 36 tezin konuları derslerde ana konu olarak gösterilmiş iken, 89'unun konuları ise derslerle birebir ve doğrudan ilişkilidir. Bu durumda, yazılan tezlerin %71.2'si derste ana konu olarak gösterilen konular ile ilgilidir. %28.8'i ise derslerde alt konu olarak gösterilen ya da öğrencilerin geçmiş lisans eğitimlerinde aldıkları ders deneyimleri sonucunda ortaya çıkmış olan tezlerdir.

Sonuç itibariyle, öğrencilerin birçoğu aldıkları derslerle ilişkili konularda tezler yazmayı tercih etmişlerdir. Bu durum, ayrıca yönetim bilişim sistemleri ana bilim dalında zorunlu ve seçmeli ders profiline oldukça geniş ve kapsamlı olduğunun bir göstergesi olarak da nitelendirilebilir.

Şekil 11'de tezlerde kullanılan araştırma yöntemlerinin niteliğinin yıllara göre dağılımı gösterilmiştir. Tezlerde kullanılan araştırma yöntemlerinin niteliği, üç temel grupta sıralanabilir. 1. grup, sadece nitel araştırmalar içeren tezleri, 2. grup sade-

Tablo 3: Yönetim Bilişim Sistemleri Tez Konu Dağılımı

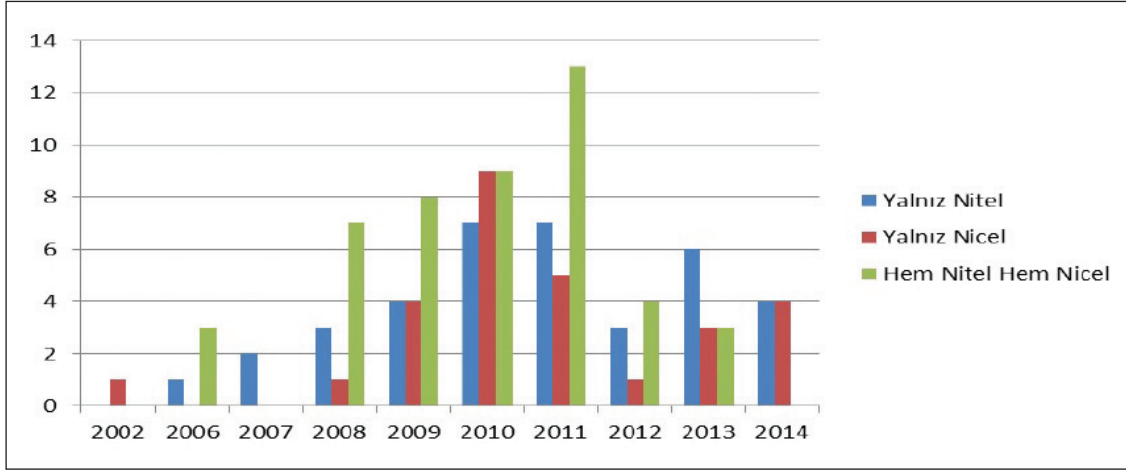
Konu Kısaltması	Temel Konu Başlığı	İlgili Tez Sayısı
K1	Kurumsal bilişim sistemleri uygulamaları	12
K2	Bilgi yönetimi	9
K3	Bilişim sistemlerinde karar verme	35
K4	Yazılım	14
K5	Eğitimde bilişim	15
K6	Bilişim sistemleri oluşturma ve yönetimi	10
K7	Bilişim sistemleri, kurumlar ve strateji	2
K8	Elektronik işletme	12
K9	Bilişim sistemleri güvenlik yönetimi	4
K10	İş süreçleri ve bilişim sistemleri	5
K11	İnternet	18
K12	Bilgisayar ağları ve iletişim teknolojileri	9
K13	Mobil bilişim	11
K14	Bilişim sistemlerinin değerlendirmesi	5
K15	İşletme bilişim sistemleri	1
K16	Sinyal işleme ve iletişim uygulamaları	3
K17	Pazarlama	2
K18	Bilişsel uygulamalar	1
K19	Elektronik kayıt sistemleri	1
K20	İnsan-bilgisayar etkileşimi	3
K21	Medyada bilişim uygulamaları	2
K22	Finansal yönetim ve modelleme	1

ce nicel araştırmalar içeren tezleri, 3. grup ise hem nitel hem de nicel araştırmalar içeren tezleri ifade etmektedir. Tezlerde hem nitel hem de nicel teknikler ilk kez 2006 yılında kullanılmaya başlamıştır. Hem nitel hem de nicel tekniklerin tezlerde en fazla kullanıldığı yıl ise 2011 yılıdır. 2008 yılından itibaren kesintisiz olarak her üç grupta da tezler yapılmaktadır.

Tezlerin tümünün tüm yılların toplamını alarak araştırma yönteminin niteliğine göre yüzdesel dağılımı ise Şekil 12'de yer alan grafikte gösterilmektedir. Daha önce çalışmanın yöntem bölümünde de belirtildiği üzere, tam metni erişime açık olmayan tezlerin sadece başlık ve özetlerinden tezde kullanılan araştırma yönteminin niteliğini belirlemek mümkün olmadığından, tezlerde kullanılan araştırma yönteminin niteliğine göre dağılım belirlerken, tam metni erişime açık olmayan 13 tez ele alınmamıştır. Dolayısıyla, burada, dikkate alınan toplam

Tablo 4: Yönetim Bilişim Sistemleri Tezlerine İlişkin Ders Sayılarının Dağılımı

Temel Konu Başlığı	İlgili Tez Sayısı	Okutulan Ders Sayısı
Kurumsal bilişim sistemleri uygulamaları	12	2
Bilgi yönetimi	9	3
Bilişim sistemlerinde karar verme	35	14
Yazılım	14	11
Eğitimde bilişim	15	0
Bilişim sistemleri oluşturma ve yönetimi	10	12
Bilişim sistemleri, kurumlar ve strateji	2	2
Elektronik işletme	12	3
Bilişim sistemleri güvenlik yönetimi	4	2
İş süreçleri ve bilişim sistemleri	5	1
İnternet	18	8
Bilgisayar ağları ve iletişim teknolojileri	9	3
Mobil bilişim	11	0
Bilişim sistemlerinin değerlendirmesi	5	0
İşletme bilişim sistemleri	1	1
Sinyal işleme ve iletişim uygulamaları	3	0
Pazarlama	2	6
Bilişsel uygulamalar	1	0
Elektronik kayıt sistemleri	1	0
İnsan-bilgisayar etkileşimi	3	0
Medyada bilişim uygulamaları	2	0
Finansal yönetim ve modelleme	1	2

Şekil 11: Tezlerin araştırma yönteminin niteliğine göre dağılımı.

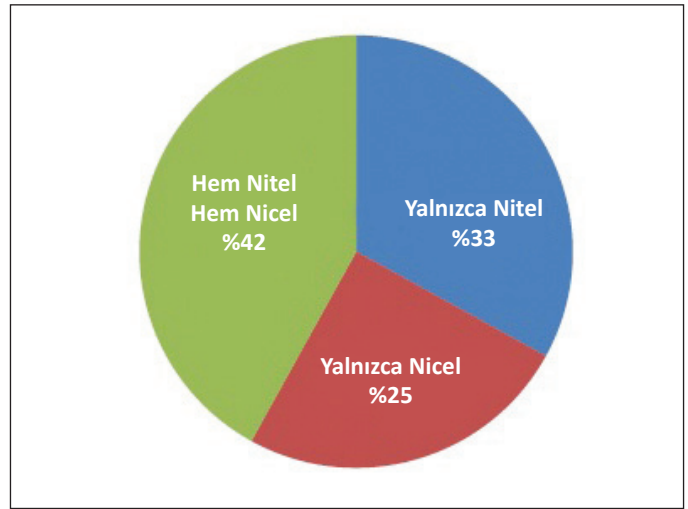
tez sayısı 112'dir. Bu 112 tezin, 47'si (%42) hem nitel, hem de nicel teknikler içeren tezler, 37'si (%33) yalnızca nitel teknikler içeren tezler, 28'si (%25) ise yalnızca nicel teknikler içeren tezlerdir. Genel toplama bakıldığında, hem nitel, hem de nicel teknikler içeren tezlerin sayıca en fazla olduğu görülmektedir. Bu durum ise, disiplinlerarası yaklaşımın benimsendiği nicel ve nitel tekniklerin bir arada kullanılması gerekliliği düşüncesiyle uyumluluğu ifade etmektedir.

Yönetim bilişim sistemlerindeki araştırma metodlarının dağılımını belirlerken, Palvia ve ark. (2004) tarafından önerilen sınıflama şeması temel alınarak, burada belirtilen 14 araştırma metodunu incelediğimiz 112 tezdeki dağılım belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu şemada belirtilen 14 araştırma metodunun listesi aşağıda yer almaktadır:

- *Dayanaksız görüş/yorum (DY)*
- *Çerçeve ve kavramsal model (ÇKM)*
- *Kütüphane araştırması (KA)*
- *Literatür Analizi (LA)*
- *Durum çalışması (DÇ)*
- *Survey tekniği (SURT)*
- *Alan çalışması (AÇ)*
- *Alan deneyi (AD)*
- *Laboratuvar deneyi (LABD)*
- *Matematiksel model (MM)*
- *Nitel araştırma (NTLA)*
- *Görüşme (GRŞ)*
- *İkincil veri (İV)*
- *İçerik analizi (İÇA)*

Tablo 5'de tezlerde kullanılan yukarıdaki 14 araştırma metodunun yıllara göre dağılımı ifade edilmektedir. Bir tezde birden çok araştırma metodu kullanıldığı için, incelenen tez sayısı 112

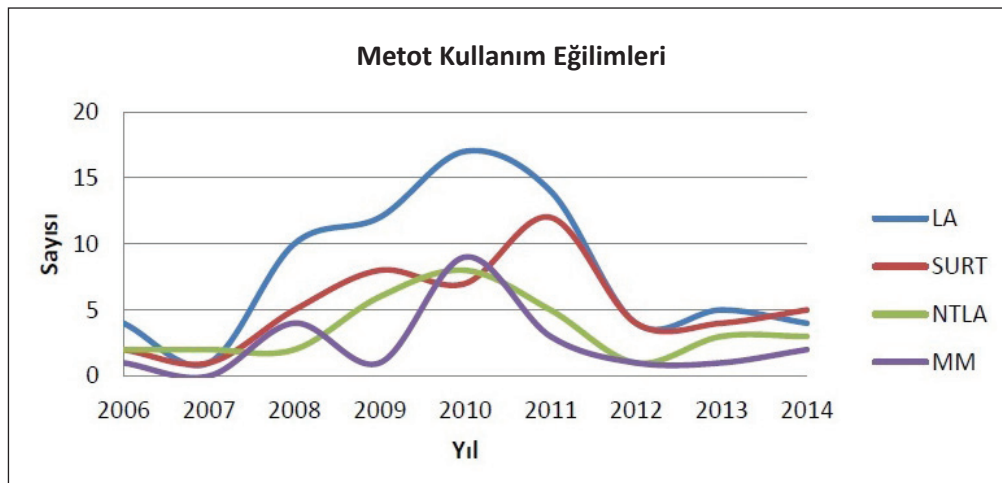
Şekil 12: Tezlerin araştırma yönteminin niteliğine göre yüzdesel dağılımı.

olmasına rağmen, metodların toplam kullanım sayısı 281 olarak çıkmıştır. Tezlerde en çok kullanılan ilk dört yöntem, sırasıyla, *literatür analizi*, *“survey” tekniği*, *nitel araştırma* ve *matematiksel model* yöntemleridir. Dayanaksız görüş/yorum tekniği ise hiçbir tezde kullanılmamıştır. Bu teknik, genelde yetersiz desteklenen ya da güçlü bir şekilde desteklenmemiş fikir ya da deneysel bulgulara dayalı çalışmalarını ifade etmektedir (Palvia et al., 2004). Ancak, tez çalışmalarında ortaya konan çıkarımların genelde güçlü kanıt ve bulgularla desteklenmesi gerekliliği olduğu için, hiçbir tezde bu yöntemin kullanılmamış olması doğal ve beklenen bir sonuçtur. İçerik analizi ve alan deneyi de en az kullanılan iki metottur. Bu çalışma ile ortaya çıkan içerik analizinin az kullanılan araştırma yöntemlerinden birisi olduğuna dair tespit, bu çalışmanın Palvia ve ark. (2007) tarafından yapılan çalışma ile uyumluluğunu göstermektedir. En çok kullanılan ilk dört metodun 2006-2014 yılları arasında gösterdiği eğilim Şekil 13'de gösterilmiştir. 2002 yılında kullanılan yöntem sayısı, sayıca çok az olduğundan ve eğilim analizindeki sürekliliği bozması için eğilim grafiklerinde yer almaz.

Tablo 5: Tezlerde Kullanılan Araştırma Metotlarının Yıllara Göre Dağılımı

Metot	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Toplam
LA	0	4	1	10	12	17	14	4	5	4	71
SURT	0	2	1	5	8	7	12	4	4	5	48
NTLA	0	2	2	2	6	8	5	1	3	3	32
MM	1	1	0	4	1	9	3	1	1	2	23
GRŞ	0	2	1	3	3	4	1	2	0	3	19
İV	0	1	0	2	3	5	3	1	1	1	17
DÇ	1	1	1	1	3	1	3	0	5	0	16
ÇKM	0	3	1	2	1	3	2	1	0	0	13
KA	1	0	1	0	1	3	3	1	2	1	13
AÇ	0	1	0	4	1	2	2	1	2	0	13
LABD	0	0	0	1	1	4	3	0	3	0	12
AD	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	3
İÇA	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
DY	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM	3	17	8	34	42	64	52	16	26	19	281

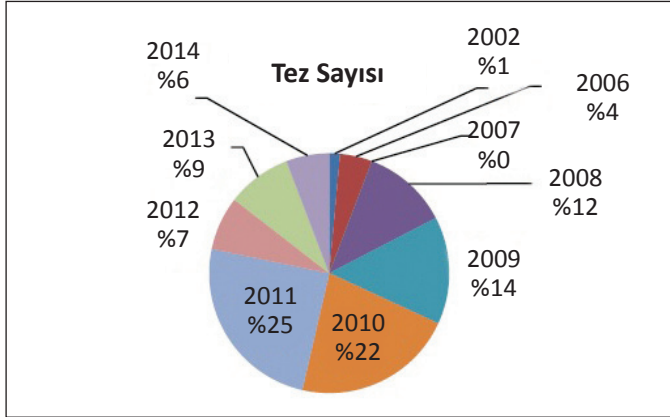
Şekil 13: En çok kullanılan dört metodun kullanım eğilimleri.

Literatür analizi, matematiksel model ve nitel araştırma teknikleri en çok sayıda 2010 yılında yazılan tezlerde kullanılmıştır. "Survey" tekniği ise en çok 2011 yılında yazılan tezlerde kullanılmıştır. Palvia ve ark. (2004) tarafından yapılan çalışmada en çok benimsenen teknik "survey" iken, bu çalışmanın sonuçlarına göre ise "survey" tekniği en çok benimsenen ikinci tekniktir. Tabii ki burada, makaleler ile tezlerin temel farkı da belirleyici olmaktadır. Özellikle, tezlerin yeterli bir literatür alt yapısı gerektiren daha uzun soluklu çalışmalar olduğu dikkate alındığında, tez çalışmalarında literatür analizinin ilk sırada olması beklenen bir sonuçtur. Karanja ve Zaveri (2013) tarafından yapılan çalışmada, "survey" tekniğinin yönetim bilişim sistemleri dergilerinde yayınlanmış olan makalelerde, en çok 2002-2006 döneminde artan bir hızla kullanıldığı belirtilirken, bu çalışmada incelenen tezlerde, bu yöntemin en çok 2007-2011 döneminde artan bir hızla kullanıldığı anlaşılmaktadır. Genelde tez çalışmalarında bir yöntemin kullanılmasının benimsenmesi,

o yöntemin daha önce dergi makaleleri ve benzeri yayınlarda kullanılmasını takip ettiği için, bu sonuçlar "survey" tekniğinin benimsenip olgunlaşmaya başladığından sonra tez çalışmalarında daha çok kullanılmaya başladığı fikrini destekler niteliktedir.

Yapılan araştırma sonucunda, tam metni erişime açık 112 tezdenden 69 tane tezde istatistiksel teknikler kullanılmıştır. Tezlerin yaklaşık %62'sinde istatistiksel teknikler kullanılması, istatistik disiplininin yönetim bilişim sistemleri tezlerinde sıkça kullanıldığı ve önemli bir disiplin olduğunu göstermektedir. Bu tezlerin yıllara göre yüzdesel dağılımı Şekil 14'te gösterilmektedir. 2007 yılında yazılan tezlerin hiçbirinde istatistiksel teknikler kullanılmamıştır. İstatistiksel teknikler en fazla 2011 yılında yazılan tezlerde, en az ise 2002 yılında yazılan tezlerde kullanılmıştır. 2008-2011 yılları arasında istatistiksel teknik kullanılan tezlerin sayısında sürekli bir artış gözlemlenmektedir.

Kümeleme analizi, gruplanmamış olan verileri benzerliklerine göre gruplandırma ve sınıflama amacı için kullanılan çok de-

Şekil 14: İstatistiksel teknikler kullanılan tezlerin yıllara göre yüzdesel dağılımı.

ğişkenli istatistiksel yöntemlerden biridir. Kümeleme analizi, gözlenen birimlerin ölçülen değişkenler üzerindeki değerini hesaplayarak kendi içinde homojen kümeler oluşturmayı ve farklı özellik taşıyan diğer birimlerin de diğer küme gruplarında temsil edilmesini sağlar. Ayrıca, değişkenlerin gözlenen birimlerdeki değerlerini belirleyerek, bu değerlere göre, ortak özellik taşıyan değişkenleri kümelere ayırma işlevini de yerine getirir (Everitt & Dunn, 1992; Kalaycı, 2009; Lorr, 1983; Özdamar, 1999).

Daha önceki bölümlerde belirtildiği üzere incelediğimiz 125 tez 22 temel konuya ayrılmıştı. Ayrıca, yönetim bilişim sistemleri ile ilişkili olan yedi temel disiplinden bahsedilmişti. *Bu temel disiplinler, bilgisayar bilimleri (BB), Yöneylem araştırması (YOA), Yönetim Bilimi (YB), Psikoloji (PSI), Sosyoloji (SOS), Ekonomi (EKO), İstatistik (IST)* şeklinde ifade edilmişti. Bu aşamada 22 temel konu ile yedi temel disiplin ilişkilendirilerek, kümeleme analizi vasıtasıyla hangi disiplinlerin aynı kümede yer alması gerekliliği belirlenmeye çalışılmıştır. Bununla beraber, yönetim bilişim sistemleri ile ilişkili olan disiplinlerin tez konuları ile ilişkili olma sıklıkları temel alınarak, hangi disiplinlerin tezlerde yer alma sıklığı açısından benzer nitelikler taşıdığı sorusu cevaplanmaya çalışıldı.

Kümeleme analizinde, yöntem olarak hiyerarşik kümeleme yöntemi ve bu kümelemenin en yaygın olarak kullanılan yöntemi olan, yığılmacı hiyerarşik kümeleme yöntemi kullanıldı. Bu yöntemde, başlangıçta tüm gözlemler ya da tüm değişkenler tek bir kümede toplanır, daha sonra kümeye en uyumsuz olan gözlemler ya da değişkenler adım adım bu kümeden ayrılarak, birden fazla sayıda kümenin oluşması sağlanır (Kalaycı, 2009; Özdamar, 1999).

Küme sayısı belirlenirken, yığılma tablosundaki uzaklık katsayılarından yararlanarak ve ağaç grafiği incelenerek sonuca ulaşılabilir (Kalaycı, 2009; Lorr, 1983; Özdamar, 1999). Tablo 6, kümeleme analizinde girdi olarak kullanılan, tez temel konularıyla temel disiplinler arasındaki ilişkiyi gösteren rakamları ifade etmektedir. Bu tablonun okunuşunu örneklendirmek gerekirse, örneğin K1 ile BB'nin kesişiminde yer alan dokuz rakamı, "K1 ile ifade edilen "kurumsal bilişim sistemleri uygulamaları"

(Tablo 3) konusunda yazılmış olan tezlerden dokuzu bilgisayar bilimleri disiplini ile ilişkilidir" anlamına gelmektedir. Başka bir örnekte, K1 ile SOS'nin kesişiminde yer alan sıfır rakamı ise, K1 ile ifade edilen "kurumsal bilişim sistemleri uygulamaları" (Tablo 3) konusunda yazılmış olan tezlerden hiçbirisi sosyoloji disiplini ile ilişkili değildir" anlamına gelmektedir.

Daha sonra, bu tabloda yer alan değerlere, SPSS 10.0 programında hiyerarşik kümeleme analizi uygulanarak aşağıda yer alan, Şekiller 15, 16 olarak ifade edilen, yığılma tablosu ve ağaç grafiği çıktıları elde edildi.

Yığılma tablosundaki katsayılara ve ağaç grafiğinin sonuçlarına bakıldığında, ideal küme sayısının iki olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu durumda psikoloji, sosyoloji, yöneylem araştırması ve ekonomi disiplinleri bir kümeyi, yönetim bilimi, istatistik ve bilgisayar bilimleri disiplinleri ise diğer kümeyi ifade etmektedir. Ayrıca psikoloji, sosyoloji, yöneylem araştırması ve ekonomi disiplinleri ile ilişkili yönetim bilişim sistemleri tezlerinin diğer kümedeki disiplinler ile ilişkili olan tezlere göre sayıca daha az olduğu görülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, Türkiye'deki üniversitelerde yönetim bilişim sistemleri ana bilim dalında ve bilim dalında yazılmış olan tezler ele alınmıştır. Çalışmanın sonucunda, alan ile ilgili doktora tezlerinin az sayıda olması, alanın henüz tam anlamıyla olgunlaşmadığını göstermektedir. Buna karşın, 2002 yılına kadar yönetim bilişim sistemleri alanı bilişim sistemleri alanının alt bir alanı olarak tez konusu niteliği taşıırken, bu alan artık üniversitelerde temel bir disiplin olarak bir ana bilim dalı ve bilim dalı olma niteliği kazanmış ve bu yönüyle alana özgü tezler yazılmaya başlanmıştır. Bu açıdan değerlendirildiğinde, yönetim bilişim sistemleri disiplininin 2000'li yılların başına nazaran önemli düzeyde bir gelişim gösterdiği de yadsınamaz bir gerçektir. Bununla beraber, tez sayısının ve niteliğinin artması için daha çok sayıda üniversitede yönetim bilişim sistemleri yüksek lisans ve doktora programları açılmalı, hali hazırda mevcut olup aktif olarak eğitim vermeyen lisansüstü yönetim bilişim sistemleri programları faaliyete geçirilmelidir.

Çalışma sonucunda, vakıf üniversitelerinde yönetim bilişim sistemleri alanında yazılan tezlerin devlet üniversitelerine göre oldukça az sayıda olduğu görülmektedir. Bu sorunun çözümü, vakıf üniversitelerinin de bu alanda daha fazla tez oluşturmak için lisansüstü öğrencilerine tez çalışmalarına yönelik bilimsel projelere katılma ve benzeri teşvikler sunması ve böylece nitelikli tezler oluşturmalarına önayak olmaları ile mümkün olabilir.

Bu çalışma sonucunda, Türkiye'de şu ana kadar yönetim bilişim sistemleri alanında yazılan Türkçe ve İngilizce tezlerin oranlarının birbirlerine yakın düzeyde olduğu görülmektedir. Bu sonuç, yönetim bilişim sistemleri alanının hem yerel hem global boyut taşıma yolunda hızla ilerlediğinin göstergesi olarak düşünülebilir.

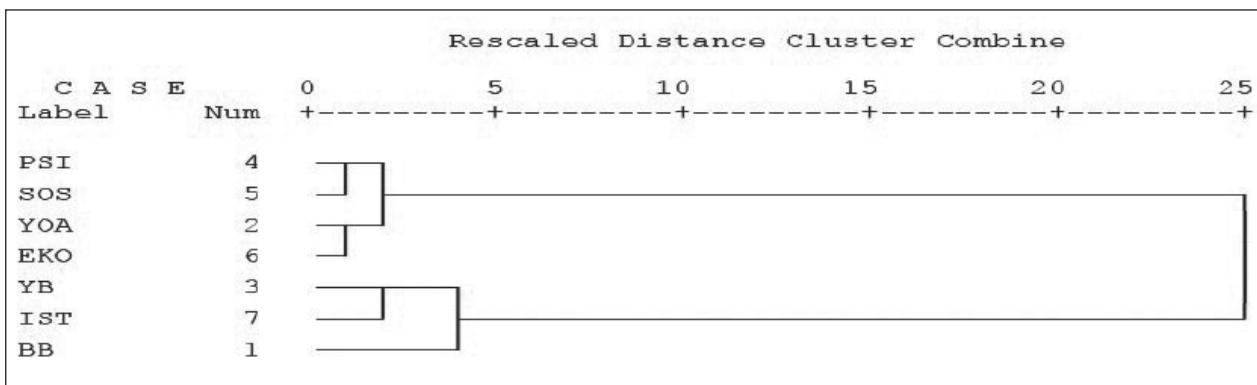
Yazılan tezlerde konu olarak en çok *bilişim sistemlerinde karar verme konusunun* yer alması, bilişim sistemlerinin bir karar destek aracı olarak kullanılmasının son yıllarda en çok ilgi çeken konu olarak benimsendiğinin ve incelendiğinin göstergesidir.

Tablo 6: Tezlerin Yönetim Bilişim Sistemlerinin İlişkili Olduğu Disiplinlere Göre Dağılımı

	BB	YOA	YB	PSI	SOS	EKO	IST
K1	9	2	12	1	0	3	10
K2	9	3	5	0	0	4	2
K3	35	11	25	1	3	7	21
K4	14	1	8	0	0	3	3
K5	14	0	8	1	1	0	7
K6	8	3	9	1	1	5	3
K7	0	0	2	0	0	1	0
K8	8	0	11	0	0	0	9
K9	3	0	4	0	0	0	1
K10	5	0	5	0	0	2	0
K11	16	0	11	2	0	1	9
K12	9	0	3	0	0	0	2
K13	11	2	8	0	0	1	6
K14	4	1	4	0	0	1	2
K15	1	0	1	1	1	0	1
K16	2	0	1	0	0	0	0
K17	1	0	2	0	0	1	0
K18	1	0	1	0	0	0	0
K19	1	0	1	0	0	0	1
K20	3	0	3	0	0	0	2
K21	2	0	1	0	0	0	2
K22	0	0	1	0	0	1	1

Agglomeration Schedule

Stage	Cluster Combined		Coefficients	Stage Cluster First Appears		Next Stage
	Cluster 1	Cluster 2		Cluster 1	Cluster 2	
1	4	5	4,500	0	0	4
2	2	6	22,000	0	0	4
3	3	7	99,000	0	0	5
4	2	4	184,500	2	1	6
5	1	3	456,167	0	3	6
6	1	2	2235,428	5	4	0

Şekil 15: Yiğişim tablosu.**Rescaled Distance Cluster Combine****Şekil 16:** Ağaç grafiği.

En az tez ise, “işletme bilişim sistemleri, bilişsel uygulamalar, elektronik kayıt sistemleri, finansal yönetim ve modelleme” konularında yazılmıştır. Bu konulara daha çok önem verilerek, daha çok tez yazılması yoluna gidilmesi gerekmektedir. Bunun için de öğrencilere, bu konulara yönelik tanıtım toplantıları ve seminerler verilebilir. Lisansüstü seminer derslerinde, bu konularla ilgili bilgilendirme sunumları, dersi veren öğretim üyeleri rehberliğinde yapılabilir. Bu konularla ilgili, bilgilendirme kaynakları da öğrencilere sunulabilir.

Yönetim bilişim sistemleri ana bilim dalı ders profilinin oldukça geniş kapsamlı olması öğrencilerin çoğunlukla derste gördükleri konularla ilişkili tezler yazmasına olanak tanımıştır. Bu da öğrencilerin tez konuları ile ilgili ön araştırma niteliği taşıyan temel bilgileri derslerde elde ettiklerini göstermektedir. Böylece, yönetim bilişim sistemleri disiplinin lisansüstü müfredatının tez yazımını destekleyici nitelikte düzenlendiği ve bu açıdan yeterli bir olgunluk seviyesine doğru ilerlediği söylenilebilir.

Tezlerde en fazla nitel ve nicel tekniklerin bir arada kullanılması, yönetim bilişim sistemlerinin beklentileri arasında yer alan bir sonuç olup, şu ana kadar yazılan tezlerde bu durum sağlanmıştır. Bu sonuç, yönetim bilişim sistemlerinde yazılan tezlerde disiplinlerarası yaklaşımın çoğunlukla benimsendiğini göstermektedir.

Tez çalışmalarında en çok araştırma metodu olarak literatür analizi ile “survey” tekniğinin kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca, istatistiksel teknikler de tezlerde yüksek oranda kullanılmaktadır. “Survey” tekniğinin istatistiksel teknikleri bir araç olarak kullandığı düşünüldüğünde, istatistiksel tekniklerin de yüksek oranda kullanılması beklenen bir sonuçtur. Çalışmada ayrıca, tezlerin, yönetim bilişim sistemlerinin ilişkili olduğu disiplinlerden daha çok yönetim bilimi, bilgisayar bilimleri ve istatistik ile ilgili olduğu sonucuna varılmaktadır. Psikoloji, ekonomi, sosyoloji ve yöneylem araştırması ile ilgili tezler ise daha az sıklıktadır. Bu sorun, bu disiplinlerle ilgili lisansüstü öğretiminde ders çeşitliliğinin artırılması ve öğrencilere bu disiplinlerle ilgili tezler de yazmaları gerektiğine dair ilgili disiplinlerin yönetim bilişim sistemleri ile ilişkisini anlatan ders tanıtım toplantıları yapılarak çözülebilir.

Bu disiplinlerin de yer aldığı tezlerin sayısının artması, yönetim bilişim sistemleri alanının daha çok olgunlaşmasını ve alanın disiplinlerarası olma özelliğini tam anlamıyla gerçekleştirmesini sağlayacaktır.

Sonuç olarak, bu çalışmada incelenen tezler, yönetim bilişim sistemleri disiplininin bir ana bilim dalı ve bilim dalı olarak gösterdiği gelişimi dikkate almakla beraber, tezlerle ilgili bir takım değerlendirme ve incelemeler yaparak, genel bir bilgiye sahip olma amacını taşımaktadır. Bununla beraber, literatürde daha önce yapılan çalışmalarda, genelde yönetim bilişim sistemleri alanındaki dergi makaleleri, konferans bildirileri incelenmiş,

tez olarak yapılan incelemelerde ise yönetim bilişim sistemleri temel bir disiplin olarak değil bir konu başlığı olarak incelenmiştir. Bu açıdan, çalışma diğer çalışmalardan farklı olarak yönetim bilişim sistemleri ana bilim dalında ve bilim dalında yazılmış tezleri incelemekte, alanın temel bir disiplin olarak değerlendirilmesine olanak tanımaktadır. Bu nedenle çalışmanın literatür açısından özgün ve yeni nitelikte bir çalışma olduğu sonucuna varılabilir. Çalışmanın sonucunda elde edilen hangi konularda yazılan ve hangi disiplinler ile ilişkili tezlerin daha az ve daha çok yazılmış olduğu bilgisi, çalışmanın bu alan ile ilgili tez hazırlayacak araştırmacılara yol gösterici nitelik taşımaktadır. Sonuçlarımız, araştırmacılara lisansüstü çalışmalarında seçecekleri seçmeli dersler hususunda da fikir verebilir.

KAYNAKLAR

- Bensghir, T.K. (2002). Türkiye’de yönetim bilişim sistemleri disiplininin gelişimi üzerine düşünceler. *Amme İdaresi Dergisi*, 35(1), 77-103.
- Chapman, K., & Brothers, P. (2006). Database coverage for research in management information systems. *College & Research Libraries*, 67(1), 50-62.
- Cocosila, M., Serenko, A., & Turel, O. (2011). Exploring the management information systems discipline: A scientometric study of ICIS, PACIS and ASAC. *Scientometrics*, 87(1), 1-16.
- Everitt, B., & Dunn, G. (1992). *Applied multivariate data analysis*. New York: Oxford University Press.
- Kalaycı, Ş. (2009). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* (4. Baskı.). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Karanja, E., & Zaveri, J. (2013). A comprehensive review of survey-based research in MIS. *Journal of Systems and Information Technology*, 15(2), 159-188.
- Laudon, K., & Laudon, J. (2006). *Management information systems: Managing the digital firm* (9th ed.). Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Lorr, M. (1983). *Cluster analysis for social scientists*. London: Jossey-Bass Publishers.
- Macnamara, J. (2005). Media content analysis: Its uses; benefits and best practice Methodology. *Asia Pacific Public Relations Journal*, 6(1), 1-34.
- Neuman, W.L. (2006). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches* (6th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Özdamar, K. (1999). *Paket programlarla istatistiksel veri analizi 2*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Palvia, P., Leary, D., Mao, E., Midha, V., Pinjani, P., & Salam, A.F. (2004). Research methodologies in MIS: an update. *Communications of the Association for Information Systems*, 14, 526-542.
- Palvia, P., Pinjani, P., & Sibley, E.H. (2007). A profile of information systems research published in information & management. *Information & Management*, 44(1), 1-11.